

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Службен весник на Република Македонија” бр. 58/00, 44/02, 82/08, 167/10 и 51/11),, како и врз основа на член 30 од Законот за основно образование („Службен весник на Република Македонија” бр. 103/08, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11, 51/11, 6/12, 100/12, 24/13, 41/14 и 116/14) министерот за образование и наука ја утврди наставната програма по ликовно образование за VII одделение на деветгодишното основно образование за учениците со оштетен слух во посебните училишта и посебните паралелки во основните училишта.

**АДАПТИРАНА НАСТАВНА
ПРОГРАМА
ЗА УЧЕНИЦИТЕ СО
ОШТЕТЕН СЛУХ**

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

ЛИКОВНО ОБРАЗОВАНИЕ

VII ОДДЕЛЕНИЕ

Скопје, август 2014

**ДЕВЕТГОДИШНО ОСНОВНО
ОБРАЗОВАНИЕ**

1. ВОВЕД

Предметот ликовно образование претставува составен дел од концептот за деветгодишно основно образование. Се изучува како задолжителен предмет и во третиот период на основното образование, односно од VII до IX одделение со по еден час неделно, односно 36 часа годишно.

Ликовното образование нуди можност за стекнување трајни и употребливи знаења и вештини за ликовно изразување.

Тоа им помага на учениците со оштетен слух да го спознаат светот и да се интегрираат во него.

Преку наставата по ликовно образование се поттикнува психомоторниот, емотивниот и интелектуалниот развој на учениците, се развива нивната фантазија и чувството за естетско проценување. Ученикот/ чката учи да набљудува, да ги спознава уметничките вредности и да воспоставува врска со уметноста која ќе биде присутна во текот на целиот негов/нејзин живот.

Ликовното образование се темели на процесот на истражување и творештво. Тоа ги уважува и ги следи развојните фази на учениците со оштетен слух за нивното ликовно изразување и творење. Од наставникот бара креативен и флексибилен пристап во реализацијата на наставата според интересот и способностите на учениците.

Предложените активности и методи во наставната програма овозможуваат интеграција на содржините на програмата по ликовно образование со содржините на програмите по другите задолжителни и изборни предмети.

2. ЦЕЛИ НА НАСТАВАТА ВО VII ОДДЕЛЕНИЕ

Ученикот/ученичката:

- да запознава ликовни поими и да користи нови термини во наставата по ликовно образование;
- да користи разни ликовни материјали и да усовршува техники за цртање, сликање, обликување во просторот моделирање и градење, графика, визуелни комуникации и дизајнот во ликовното изразување;
- да ја развива способноста за аналитичко набљудување и забележување на слични и разновидни форми во природата и ликовните дела;
- да забележува, воочува и применува видови и богатство на линии и нивен сооднос;
- да стекнува сознанија за боите и нивните основни колористички односи;
- да го развива елементарно чувство за просторот (надворешен, внатрешен, природен, функционален);
- да умее да компонира ликовни елементи (линија, форма, боја, волумен, површина) и да формира естетска целина;
- да умее да направи избор на идеја, активност и средства и да состави ликовна творба;
- да умее да објасни ученичка ликовна творба или уметничко дело и да се поттикнува на сопствена естетска проценка;
- да прави разлика на уметнички дела од различни ликовни подрачја (цртеж, слика, скулптура, графика, архитектура);
- да ги препознава визуелните медиуми и средства и нивната функција;
- да умее да ја користи компјутерската техника за ликовно изразување;
- да го развива интересот за естетските вредности создадени низ историјата.

3. КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ

Цртање (ориентационо 8 часа)			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да перцепира разлики на линеарни густини во природниот простор; - да користи линии со различен интензитет; - да претставува текстура со користење линии со различни насоки и густини; - да компонира плоштини со различна текстурна вредност; - да гради композиција со компонирање на линии, текстури, тонски вредности, големини; - да усовршува технички постапки во цртањето зависно од средството за цртање; - да изразува ритам и контраст на линии и облици; - да користи постапка на забришување за добивање на различен тон и различен интензитет на линијата; - да стекнува вештини за употреба на пигментот како ликовен материјал; - да ги усовршува вештините за користење на техниките цртање со лавиран туш, бајц; - да се запознае со делата на тројца истаканати автори (домашни и странски). 	<p>Ликовни елементи и принципи во цртањето</p> <p>Средства за цртање и нивната употреба</p> <p>Цртање</p> <p>Естетско проценување</p>	<p>Густина на линии (повторување)</p> <p>- Кадрирање</p> <p>- Тонска вредност</p> <p>- Текстуерна вредност</p> <p>- Градација</p> <p>- Плоштина</p> <p>- Композиција</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Набљудува (директно или преку фотографии и други визуелни средства) геолошки наслојки, природни појави и на нив воочува разлики на тон, текстура, густини и карактер на линии. - Преку цртање на линии со различен интензитет и испреплетеност (шрафура) црта урбана средина и прикажува плоштини со различна тонска вредност. - Со туш монохромно црта мртва природа и притоа изразува градација на тон, светло-сенка. - Црта мотиви од непосредната околина кои овозможуваат примена на линијата како текстура, контура (инсекти, ентериер). - Црта луѓе и животни во група и преку цртеж претставува активност и движење (спортисти, играорци, стадо...). - Црта со пигменти и истражува разни постапки. - Црта природа во различни годишни времиња и прикажува природни појави и слободно, креативно комбинира ликовни елементи и принципи. - Набљудува постапка на кадрирање на линеарни содржини во природата. - Истражува постапки на забришување со крпче, памук и сл. кои му овозможуваат добивање на линии со различен тон и интензитет на линиите.

			<p>- Набљудува, доживува и коментира цртежи од познати македонски или странски ликовни уметници, на нив ја воочува улогата на линијата во однос на бојата и обликот.</p>
--	--	--	--

Сликање (ориентационо 10 часа)			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да ги воочува и користи во својот ликовен израз колористичките и другите естетски вредности во природата; - да се оспособува да ги воочува разликите и компонентите на визуелниот простор и илузијата на просторот на уметничките дела; - да се оспособува да прикажува форми кои се допираат, преклопуваат и разминуваат; - да користи претходни сознанија за мешањето на боите и самостојно да добива хроматск и ахроматски бои и односи на тонови; - да применува при сликањето комплементарен контраст на бои; - да умее да трансформира од хроматски во ахроматски композиции и обратно; - да врши синтеза на битното и елимирање на небитните елементи и детали во сликањето; - да истражува и користи разновидни сликарски текстури и фактури во творењето; - да ги усовршува техниките на сликање со акварел, гваш, пастел и колаж; - се запознава со техниката батик на хартија; - да се запознае со неколку дела на основоположниците на современото македонско сликарство и две/три дела на познати светски автори. 	<p>Средства за сликање и нивната употреба</p> <p>Ликовни елементи и принципи во сликањето</p> <p>Сликање</p> <p>Колаж</p> <p>Естетско проценување</p>	<p>- Хроматски бои и ахроматски бои</p> <p>- Сликарска фактура</p> <p>- Фигуративна композиција</p> <p>- Нефигуративна композиција</p> <p>- Валер</p>	<p>- Набљудува и открива во непосредната околина мотиви за ликовен израз со боја.</p> <p>- Слика облици кои се преклопуваат, допираат и смалуваат и изразува илузија на процор (пејзаж, улица, училница...).</p> <p>- Слика и компонира плоштини со различна текстура и фактура и создава композиција.</p> <p>- Користи градација на тонот (валер) и слика мотиви од природата.</p> <p>- во техника колаж креативно прикажува контраст на облици, големини, бои.</p> <p>- Слика мотиви на кои преку бојата изразува чувства.</p> <p>- Комбинира техники и користи разни постапки.</p> <p>- На ликовни дела забележува фигуративна или нефигуративна композиција</p>

Графика (ориентационо 6 часа)			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да умее да воочува ахроматски тонови и светло-темен контраст во природата; - да умее да решава линеарно и плошно цртежи во една боја - монохромно; - да се оспособува да изработува монотипија со контрастни бои; - да стекнува знаења за компјутерската графика и нејзината примена; - да се воведува во отпечатување графика во висок печат (линорез, картон печат, гипсорез); - да умее да разликува графика од компјутерска графика; - да се запознава со репродуктивната графика во една или две бои. 	<p>Средства за печатење</p> <p>Ликовни елементи во графиката</p> <p>Графика</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Компјутерска графика - Графички лист - Репродуктивна графика - Висок печат - Рамен печат 	<ul style="list-style-type: none"> - Ја набљудува непосредната околина и воочува светло-темен контраст. - Користи мотиви и црпи идеи за ликовен израз од своето опкружување. - Во техника монотипија во две или повеќе бои претставува симетрија. - Со компјутер создава графика по сопствена замисла и истата ја отпечатува на принтер. - Преку печатење на висок печат се запознава со графичкиот материјал, алатот и помагалата за печатење. - На картон печатот додава разни природни и вештачки материјали за да прикаже текстура.

Скулптура (ориентационо 6 часа)			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да се запознава со минијатурна, галериска, скулптура во отворен простор, монументална скулптура; - да разликува типови на полна пластика; - да се оспособува во творењето да компонира: големо-мало, плитко-длабоко, компактно, перфорирано, структурирано; - да ги унапредува сознанијата за феноменот на ликовната тридимензионалност од сопственото опкружување и претходните искуства; - да применува при обликувањето разни постапки (градење, додавање, осемање, кинење, лепење, составување, врзување, превиткување, ковање и др.); - да се оспособува да составува од готови (најдени) предмети и разновидни материјали (метал, дрво, хартија, пластика) ликовна целина – асамблаж; - да се запознава со улогата на скулптурата и нејзините манифестации во секојдневниот општествен, културен, социјален, професионален и естетски живот; - да се запознае со дела на тројца познати автори (светски и/или домашни). 	<p>Средства за моделирање / градење (материјали и техники)</p> <p>Ликовни елементи И принципи во скулптурата (форма, простор, големина, структура, текстура, боја, линија, композиција, акцент, пропорција и др.)</p> <p>Моделирање / Градење</p>	<p>Композиција</p> <ul style="list-style-type: none"> - Волумен - Плиток рељеф (барелеф) - Длабок рељеф - Полна пластика - Минијатура - Галериска скулптура - Монумент 	<ul style="list-style-type: none"> - Преку компаративен материјал да се запознае со видовите на тридимензионален израз (минијатура, мала скулптура, галериска скулптура, скулптура за отворен простор и монумент); - гостување на ликовен автор во училиштето; - организирање на групни и тимски форми на творење; - да користи разни скулпторски материјали и алатки од дрво или метал, камен, пластика; - да користи различни атипични материјали алатки, предмети и помагала.

Дизајн и визуелни комуникации (ориентационо 6 часа)			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да го препознава значењето на единството на практичното и естетското во предметите за секојдневна употреба; - да се запознава со индустрискиот дизајн и неговата примена во секојдневниот живот; - да се оспособува да изработи дизајн за производ; - да користи орнаменти, ритам; - во народниот вез да препознава стилизирани форми и да ја открива нивната симболика; - да користи компјутер за изработка на дизајн. 	<p>Ликовни елементи и принципи во дизајнот и визуелните комуникации</p> <p>Дизајн</p> <p>Визуелни комуникации</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Амбалажа - Омот - Орнамент - Индустриски дизајн - Применета уметност 	<ul style="list-style-type: none"> - Набљудува дела од графичкиот индустрискиот дизајн. - Разгледува амбалажи и омоти, го забележува дизајнот. - Изработува нацрт за амбалажа. - Изработува нацрт за омот. - Користи ритам и црта дезен. - Стилизира форма од флората и фауната и ја користи во ликовниот израз. - Декорира разни украсни предмети (чаши, чинии, грнчиња, шишенца, мали тегли и сл.). - Го користи орнаментот. - Применува сликарски, цртачки и скулпторски материјали и техники и истите по потреба ги комбинира.

4. ДИДАКТИЧКИ ПРЕПОРАКИ

Наставните содржини по предметот ликовно образование за VII одделение деветгодишното основно образование даваат можност за интегрирано целно и содржинско поврзување со наставните предмети: мајчин јазик, математика, англиски јазик, запознавање на околината, музичко и физичко образование. Исто така, се дава можност за внатрешно интегрирано планирање на сите теми во согласност на потребите на учениците и планираните активности. При обраќањето на учениците важно е да се избегнува вртење со грб кон учениците. Посебно за оние ученици кои се потпираат на читање од уста. Како метод на комуникација потребно е да се применува тоталната метода на комуникација, што ќе даде соодветно место на користење на знаковниот јазик. На тој начин усвоените нови поими ќе претставуваат надоградување и проширување на веќе стекнатите поими. Интерпретацијата и описите од страна на учениците неопходно е да бидат поттикнувани од страна на наставникот на начин кој одговара на индивидуалните карактеристики на ученикот.

Годишен фонд на часови:

	ТЕМИ	Број на часови
1.	Цртање	8 часа
2.	Сликање	10 часа
3.	Скулптура	6 часа
4.	Графика	6 часа
5.	Дизајн и визуелни комуникации	6 часа
Вкупно:		36 часа

* Забелешка: Бројот на часовите е даден ориентационо.

Во наставната програма е дадено ориентационо планирање на наставните часови по наставни теми и целини. Сепак, наставниот кадар треба самостојно да го планира часовниот фонд за целосно и успешно реализирање на поставените цели од програмата. Составот на учениците во паралелките е изразито хетероген заради што наставникот треба да практикува строго диференциран и индивидуализира пристап во рамките на реализацијата на наставата. Ваквиот период е во функција на индивидуалните специфични потреби што секако ќе резултира со развивање на индивидуалните потенцијали и максимални академски постигнувања на учениците со оштетен слух.

Во контекст на ова наставниците кои ја реализираат наставата треба да;

- при изготвувањето на планирањето да планираат исти содржини, цели и активности за целата паралелка (доколку индивидуалните карактеристики, можности и способности на учениците во паралелката го дозволува тоа);

- За учениците чиј степен и попреченост не дозволува следење на планираните цели, содржини и активности , наставникот треба да планира парцијална партиципација во рамките на целите, содржините и активностите кои се реализираат во паралелката;
- доколку видот и степенот на попреченост е многу сериозен наставникот пристапува кон изготвување на интересен индивидуален образовен план.

Наставни средства:

- разни извори на учење од непосредната околина (предмети во природата и околината);
- дидактички средства и материјали;
- визуелни средства (предмети од непосредната околина, репродукции, детски творби, апликации и сл.);
- слајдови, сликотници, списанија и сл.;
- аудио-визуелни средства (ТВ, видеоплеер, дигитален фотоапарат, дигитална камера, компјутер и други средства зависно од предметот);
- Интернет, образовни софтвери.

5. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Во текот на наставата редовно се следат и вреднуваат постигањата на учениците, се прибираат показатели за нивните активности, мотивираноста за ликовно творење, колективната соработка и сл. Во текот на годината учениците добиваат бројчани оценки.

Оваа компонента е составен дел на планирањето на наставникот за наставата и учењето.

• Оценување:

- вербално опишување на сопствениот цртеж (користи тотална метода – во рамките на своите способности);
- степен на совладување на ликовните техники;
- учество и изведба на ликовна творба;
- воочување и препознавање на разни предмети од непосредната околина и применување во ликовното творештво;
- препознавање на ликовни техники и материјали;
- активно учество во тимската работа и др.

6. ПРОСТОРНИ УСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Програмата во однос на просторните услови се темели на Нормативот за простор, опрема и наставни средства за

деветгодишното основно училиште донесен од страна на министерот за образование и наука со Решение бр. 07-1830/1 од 28.02.2008 година.

7. НОРМАТИВ ЗА НАСТАВЕН КАДАР

Воспитно-образовната работа во VII одделение деветгодишното основно образование може да ја изведува лице кое завршило:

- факултет за ликовна уметност –педагошки оддел
- факултет за ликовна уметност – со дополнително положено група педагошки предмети
- дополнителна дефектолошка дообразба.

8. КОМИСИЈА ЗА ПОДГОТОВКА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Изготвил: работна група, координатор Зоран Мазновски, советник по ликовно образование и ликовна уметност во Биро за развој на образованието-Берово

- м-р Викторија Смилевска дефектолог во ООУ Кузман Јосифовски – Питу, Скопје

Контролирал: м-р Митко Чешларов, раководител на сектор во Биро за развој на образованието- Скопје

Одобрил: м-р Весна Хорватовиќ, директор на Биро за развој на образованието- Скопје

9. Потпис и датум на утврдување на наставната програма

Адаптираната наставната програма по ликовно образование за VII одделение на деветгодишното основно образование за учениците со оштетен слух во посебните училишта и посебните паралелки во основните училишта, врз основа на утврдената соодветна наставна програма за деветгодишно основно образование, на предлог на Бирото за развој на образованието, ја утврди

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Бр. 11-14381/1 од 10.09.2014 година
Скопје

Министер

Abdilaqim Ademi

Изготвил: работна група, координатор Зоран Мазновски, советник
Контролирал: Трајче Ѓорѓиевски, раководител на одделение
Одобрил: м-р Митко Чешларов, раководител на сектор